

УДК 82-92-951.Франко:316.647.5=162.1=161.1

**ІВАН ФРАНКО:
ПОГЛЯД НА СУСІДІВ З ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ
ПЕРСПЕКТИВИ**

Галина КОРБИЧ

*Університет імені Адама Міцкевича у Познані,
кафедра літературної компаратистики і культурології,
вул. Венявського, 1, Познань, 61-712, Польща,
e-mail: h.korbicz@zielman.pl*

На основі літературно-критичних і публіцистичних статей Івана Франка проаналізовано його ставлення до поляків і росіян. Доведено, що письменникові належить деконструктивне прочитання колоніального дискурсу в його головних категоріях свій/чужий, домінація/підлеглість, опір і опозиція. Визначено позицію письменника, що була «автохтонною» і «європейською» водночас.

Ключові слова: постколоніальна критика, колоніальний дискурс, імперія, домінація, націоналізм.

Попри те, що Україна понад 20 років тому стала незалежною державою, дослідження колоніальних відносин не втрачають тут актуальності. А засновані Едвардом Саїдом методи і практики посеконіальної критики доводять, що правила орієнталізму як репрезентації Сходу відповідно до західних інтересів і ідеалів існують не лише у стосунках Заходу і Сходу, але і в самій Європі, надто в її Центрально-Східній частині. Базові поняття Саїдової теорії – дихотомія Схід/Захід, імперія/колонія, метрополія/провінція, свій/чужий тощо, будучи перенесеними і на ґрунт української культури, зазнають коректив, видозмін, релятивності, навіть позначені виникненням нових, проміжних чинників. Їхній контекст, як основоположних засад постколоніальної критики, є значно ширший і, як більшість понять у гуманітаристиці, амбівалентний. Таким способом конкретизується (і збагачується) сфера постколоніальних досліджень українським культурно-історичним досвідом, що спонукає до пошуків нових шляхів інтерпретації відомого матеріалу. Це, своєю чергою, перегукується із завданням франкознавства, що як галузь української гуманітаристики постійно ставить собі за мету розвиватися в руслі сучасних концепцій.

Важко переоцінити роль Івана Франка у національно-культурному самовизначенні українців. Його масштабна діяльність в акті становлення соборної, політично і культурно незалежної України має різнобічну спрямованість, яка, однак, зумовлена спільними чинниками – виборювання української національної ідеї, утвердження її перед світом і в очах самих українців йшло в парі з вникливим вивченням відносин між народами і чи не в першу чергу – із сусідніми. І. Франко дав яскравий приклад, що дослідження

складності й специфічності взаємовідносин українців із двома великими сусідніми народами – росіянами і поляками – не вкладаються в межі традиційних компаративних підходів і однозначно відповідають засадам постколоніальної критики. Адже у зверненнях І. Франка до польської чи російської проблематики, коли вони стосуються українства, зазвичай відбуваються не порівняння рівнозначущих величин, а відстоюється рівність і паритетність української сторони супроти «сильних сусідів». Франкові доводилося наголошувати на суб'єктності України, захищати автономність і суверенність її культури, що великою мірою впливало на становлення української національно-культурної ідентичності. Письменник усвідомлював складність геополітичного положення України між двома націоналізмами – російським і польським – як між великими дискурсивними системами володіння і підкорення. Щоб позбутися колоніального статусу, український народ мав здійснити свого роду «розпруження» (послугуємося окресленням Жака Дерріди) між цими двома метрополітальними центрами. «Маса тая народная єсть нині опорою Русі, а просвічена, з розбудженим самопізнанням національним, станеться непоборимою скалою. Сього не можуть не доглянути наші сусіди, котрим зріст нашої сили не байдужий» [7, 438], – не раз висловлював І. Франко свою віру у націєрозбудовчі спроможності українців.

Мужність і принциповість, відповідальність і вимогливість до себе й до інших, уміння підпорядковувати особисті переконання і почуття загальнонаціональним інтересам характеризують І. Франка як речника свого народу, від імені якого він промовляв до інших народів. Не дивно, що у ставленні до сусідів домінуюча роль у Франковому дискурсі належить ідеологічному чинникові. Франкові свідчення дискурсивного опору проти сколонізування найбільш прямолінійно проявлялися стосовно Польщі і поляків. Важко назвати Річ Посполиту імперією, проте форми її правлячих практик підпорядкування і домінування над підкореними, втім і на українських землях, відповідають теорії завоювання шляхом воєн і загарбань, що супроводжували від колиски більшість європейських держав. За свідченням істориків, Річ Посполита як держава хоча й зникла з мапи Європи більш як на сто років і польське суспільство за часів І. Франка цілком перебувало в неволі однієї і другої імперії (Австро-Угорської і Російської), поляки зберігали своє панівне становище не лише у Східній Галичині, яка відійшла до Австрії, а й на теренах Київщини, Волині, Поділля, що опинилися під владою Російської імперії [2, 148]. У взаєминах між українськими низами і польською суспільною верхівкою визначальний вплив мали етносоціальні чинники [2, 148], до яких можна зачислити і культурний аспект. На думку сучасного польського дослідника Александра Ф'юта: «Переважає польських культурних узірців на цьому обширі (у ствердженні автора є це навіть уся територія колишньої Речі Посполитої від Балтійського до Чорного моря. – Г. К.) віками визначалося за щось очевидне, що не підлягає дискусії й зазвичай викликає гордості (у поляків. – Г. К.) за власні досягнення» [12, 30–31].

Завжди І. Франко вмів відокремлювати історичні завоювання територій та етнічну належність людей до своєї землі, права яких намагався відстоювати. Навіть у політнічній Галичині письменник сприймав взаємини українського і польського на-

селення у ключі засадничої для орієнталізму настанови як вихідної точки у розгляді постколоніальних практик, а саме – наявності автохтонного, етнічного населення і прибульців-завойовників. Асиметричність стосунків підпорядкування й домінації, – як такої, що може породжувати зіставлення, зіткнення, зударі, – для нього була очевидною. «Против гегемонії і насилля поляків над нами, – заявляв письменник, – ми при кожній случайності протестуємо і не перестанемо протестувати, поки поляки на Галицькій Русі не пізнають, що вони тут тільки захожий елемент, складаючийся головню з шляхетських мікроскопічних оаз, посіяних серед широкого простору руського народу, та з бюрократії, – і поки відповідно до того пізнання не змиряться пред властелином землі і не віддадуть захоплену керму природному керманичеві – руському народові» [7, 439]. У публіцистиці, літературно-критичних і наукових працях І. Франко безкомпромісно верифікував апіорні прагнення, що висунули польські консервативні діячі, які очікували визнання провідної ролі їхнього світу щодо інших етносів і культур. Письменник давав приклади енергійної спроби вести на рівних полеміку з усталеними переконаннями, щоб засвідчити відмінність польського і свого, українського ракурсів бачення на спільний простір метрополітального і колонізованого суспільств. Для І. Франка, як і для більшості українських культурних діячів зламу ХІХ і ХХ століть (Михайла Грушевського, Миколи Міхновського та інших), притаманним було усвідомлення геоетнічної даності українського народу, його геоетнічної вкоріненості, що сприймалось як передумова формування громадянського суспільства. Вони висували важливі аргументи на користь українського етнотериторіального простору, намагаючись вплинути на його історичне забезпечення.

Постколоніальні студії дають змогу з'ясувати різні форми колонізації; важливим бачиться відкриття Едварда Саїда, що поряд із політичною і економічною залежністю існує й культурна залежність, яка постає вислідом панування однієї культури, котра походить із зовні, над локальними культурами. Культура може налаштовувати й енергійно стимулювати одне суспільство до панування над територіями іншого суспільства. З тим самим успіхом вона може підготувати суспільство до того, щоб воно відкинуло чи модифікувало ідею такого панування [4, 286]. І. Франко власне уособлював готовність українців сприйняти в подібних категоріях своїх найближчих сусідів: визнати заангажованість культурних форм в інтереси польського домінування, а характерному для менталітету сусідів «принципові винятковості» запропонувати «принцип протиставлення».

Стрижнем Франкового культурологічного дискурсу можна вважати літературу, ширше – літературну сферу, що завжди була для письменника виразником суспільних настроїв, показником перебігу процесу формування національних ідентичностей. Як відомо, особливо важлива роль у визначенні національних пріоритетів відводиться добі романтизму. Стосовно Польщі це справдилося надзвичайно повно: польський романтизм виробив власну ідеологічну та історіософську модель, утвердження якої розгорталося протягом усього ХІХ століття. У силовому полі польської романтичної концепції знайшлася і репрезентація України як «обшир історичного міфу і екзотики» [13, 12], її художній образ власне й розмаскував І. Франко, доводячи, що створений він у

дусі імперських інтересів. Контекст виступу письменника містить ключ для розуміння позиції польських авторів: у часі неіснування польської держави інтелектуальні еліти відчували потребу здійснити проєкцію польської влади у минуле, даруючи їй у такий спосіб історію і легітимність. Романтичний образ України модифікував ідею панування, наділяючи її мобілізуючою силою, але при тому був цілком невідповідним ні українській дійсності, ні історичній реальності.

Ключовою стала постать поета Богдана Залеського: і не лише як зачинателя «української школи» в польському письменстві, а головню через те, що його поетична спадщина демонструє злиття особистого, індивідуального з колективним, що перетворювало естетичне уявлення про Україну на міфічне, забезпечувало живучість цього міфу в польському (а почасти й українському) суспільстві [Див.: 1, 183–189]. Безпомилково І. Франко розпізнав фікційність і примарливість міфу, який зберігав живучість завдяки політично-ідеологічному контексту з його основним гаслом «Україна для Польщі». Уся поезія Б. Залеського, вказував І. Франко, проникнута такою тенденційністю. Це і ранній період творчості поета, коли він був охоплений «рефлексом шляхетських буйних мрій о невідривній приналежності тої України до Польщі» напередодні й під час польського повстання 1830–1831 років. Це і його творчість в еміграції, куди поет був змушений виїхати після поразки повстання, – в ній гасло «невідривності» України від Польщі підсилено умоглядними містичними та месіаністичними настроями. «Католицька містика, – зазначав І. Франко, – котра вироджується під впливом розбитих мрій о відбудуванні Польщі в р. 1831, і політична містика, котра хоче в Україні бачити підвалину історичної Польщі і таким способом являється продовженням шляхетських традицій ще від часу Люблінської унії, – отсе ті сили, котрими Залеський порушував польську суспільність» [11, 31]. Для Б. Залеського Україна не існує сама по собі, а український народ позбавлений самостійності – він не є «живим, власновільним». І недаремно, на переконання І. Франка, поет вдався до містифікації: вилучив «з української традиції все, що нагадувало таку власновільну, самостійну, протестуючу Україну» [11, 32]. Натомість він творив і послідовно дотримувався фікції – уявної, «мальованої» та «декораційної» України, що й породжувало у свідомості поляків велику ілюзію, далеку від правди. Так І. Франко розкрив ідеологічну сутність стереотипних уявлень, пов'язаних із минулим пануванням або й тугою за ним. Учений виявив і критикував складові міфотворчого механізму, за яким інтеріоризували український світ й сам образ України всередину польської культури. Ставлення українського письменника до владних структур, закріплених у літературі, визначає розуміння «свого» і «чужого», формує опір і опозицію на спільних, хоча й суперечливих теренах, забезпечених культурою. І. Франко проводив деконструкцію польських літературних текстів, у яких місцева українська культура була не лише витіснена на маргінес «високої», владної культури, а й загалом трактувалася в категоріях метрополітального привласнення: як частина польської культури, її регіональний різновид (особливо використовували усну народну творчість, українську минувшину, світ природи). Що ж до, зокрема, української літератури, то варто зазначити: уся літературно-критична діяльність І. Франка утверджує суверенність і національну самобутність української літератури,

надає їй історичної конкретності і спростовує імперські закиди в її меншовартості, а то й загалом зрушує свідоме ігнорування її розвитку. У тому числі коригує польські уявлення про українську літературу як народну, що перебуває на фольклорному рівні, коли легковажиться або й взагалі не помічається процес її національного перетворення [Див.: 12, 30–31].

Також І. Франко демонстрував так званий захисний націоналізм, який є засобом опору спільноти від зазіхань експансивних сусідів на їхню ідентичність [5, 32]. Але Франкові погляди на тих же сусідів безвідносно українства містять розуміння їхньої сколонізованості в системі владних структур Російської і Австро-Угорської імперій. Відсутність можливостей, що їх надає підтримка своєї держави, спрямувала енергію бездержавного польського народу на плекання та утвердження почуття належності до нації в культурі і насамперед – у літературі. Література ставала для поляків національно-базовою цінністю. Вона набувала значущості великої духовної консолідуючої сили для всього польського суспільства, перетворювалась у рушійний чинник його розвитку, стимулювала життєдіяльність всього національного організму. Особливо ж поезія польського романтизму «була домінуючим, найважливішим об'явом у духовнім житті нації. Чуття і думки, які розбуджувала вона, робилися національною євангелією» [10, 385]. Культурна спільність поляків, під впливом національної літератури, стає важливим кроком до формування політичної солідарності («Національна політика розвивалася під впливом національної поезії» [10, 385]). Попри відсутність певної соціокультурної свободи, але завдяки детермінації своїх творців, польська романтична література «вийшла в повнім блиску на європейську видівню», тобто почала функціонувати в системі не імперських, а загальнолюдських цінностей. Це й стало відповіддю поляків на колоніальні практики, протидією імперським підкоренням Іншого, а насамперед – незаперечним фактом повного неприйняття російської самодержавної влади. Отже, суспільно-культурний стан поляків, як це виразно помітив І. Франко, позначений явною дихотомією, яка зберігалась і на рубежі XIX–XX століть, – колонізатори і колонізована спільнота існували в одній іпостасі. Франкове розуміння польського історичного досвіду збагачує дослідження явищ колоніалізму, виявляючи складність колоніального дискурсу, його неоднозначність і варіативність, а також те, що він може мати як типові, так і своєрідні цехи водночас.

Якщо у ставленні до поляків і польської літератури І. Франко великою мірою керувався особистим досвідом, набутим у безпосередньому сусідстві з польським населенням та їхньою культурою, то його спостереження щодо Росії і росіян ґрунтуються майже винятково на текстуальному рівні. І. Франко пізнав Росію не у плані особистих контактів з росіянами і не шляхом перебувань на етнічній російській території, а з художньої літератури, з періодичних видань, публіцистичних і наукових праць тощо. Проте і за таких обмежень інтелект І. Франка охопив усю сутність Російської імперії як в історичній, так і в сучасній собі перспективі та головно – розшифрував основи її імперської величі, проникаючи у їх глибину. Учений сприймає Росію не як територіальну державу, а як ідеократичну; вона керується зовнішньополітичними інтересами, а не облаштуванням внутрішнього простору. Колонізаторський характер імперії з її здобуттям земель сусідніх народів для І. Франка очевидний, не викликає

сумніву й ідеологічна мотивація загарбницької політики: «окраїни», що служать для «добра» центру, були долучені до імперії або в результаті її цивілізаційної місії, яку нібито несено нерозвиненим народам, навіть «дикунам», або ж наслідком кари «віковичних ворогів» Росії. Бюрократія – цей необхідний засіб кожної колонізації – у Росії була доведена до абсолюту і стала там дійсною владою (російський цар фактично передав свої повноваження чиновницько-бюрократичному апаратові). І. Франко слушно розпізнав у цьому апаратіві «носія» всієї конструкції імперіальної системи. Його заходи, спрямовані на утримання в межах панівної ідеології підкорених народів, не мають нічого спільного зі світовими цивілізаційно-правовими принципами, зумовленими співжиттям кількох народів в одній державі. Царські чиновники, вважав І. Франко, осоромили Росію «на весь світ» «безумною системою русифікації в Польщі та в Литві, заборонаю української мови, руйнуванням остатків автономії Ліфляндії та Фінляндії, грабуванням ... вірмен» [9, 146]. Етноцентрична месіаністична ідеологія створюється в «монархічно-бюрократичній системі», за спостереженнями І. Франка, у дивовижно дихотомний спосіб: царська бюрократія «чіпляючися за доктрину про одну самотню державну народність, заходжується всіма силами коло того, щоб душили та гнобити недержавні народності, що одначе не перепиняє їй обдирати та отемнювати й ту саму державну народність» [9, 146]. Отже, є це теж варіант внутрішньої колонізації, коли велика дискурсивна система поневолює не лише Іншого, але й поневолює Свого.

Окрім того, І. Франко мав феноменальну здатність бачити усе з відстані і тим разом він профетично помітив, що національна незахищеність – це чималою мірою також проблема самих росіян і що формуванню російської нації завжди перешкоджала побудова імперії. Оця незахищеність росіян, а також розрив між імперським і національним російським елементами стимулювали інтерес І. Франка до російської літератури з її увагою до соціуму загалом і до простої людини зокрема. Звичайно, він розумів і службову стосовно імперії функцію літератури, що узгоджується із засадами постколоніальної критики: брутальне завоювання чужих земель утверджується в літературі, до того ж чільнішими її представниками. «Читайте те, що вони говорять про Кавказ, – апелював І. Франко, згадуючи Олександра Пушкіна і Михайла Лермонтова, – ані сліду думки, що ті кавказькі гірняки мають якоесь право до самотійного життя в своїх горах і що війна проти них, се властиво наїзд і душення, затоплювання в кровавих потоках свобідних етнічних одиниць, а не ніяка цивілізація» [9, 142]. Монархія йшла єдиним шляхом, де можливі лише самодержавні форми в суспільстві та загалом «одноцільний характер Росії» [8, 13]. Тому на багатоетнічній території вона сприяла формуванню лише російської культури як відповіднику імперської, але саме в її структурах І. Франко знаходив приклади антиімперського протистояння. Він пов'язував його з політичним радикально-ліберальним напрямом, що сформувала інтелігенція, яка у своєму протиборстві з «тупим, всевладним російським чиновництвом» «виконала цивілізаційну працю, гідну великого подвигу» [9, 149]: надала розвиток культурі, науці, освіті, спонукала заснувати відповідні інституції. Заслугою інтелігенції визнано також створення російської літератури, котру І. Франко, зберігаючи вплив Михайла Драгоманова на свій світогляд, трактував як прогресивну силу і тому – як духовну

опозицію монархічно-бюрократичній системі. Така опозиція в І. Франка імпліцитною, неявною, вона проявляє себе в контексті спостережень за владою. Про те, що опозиція все-таки існує, свідчить реакція деспотичного чиновника, котрий «марнував і топтав тисячі найкращих інтелігентних сил, яких уся вина була в їх ідеалізмі, в бажанні самопожертви, чесної і корисної праці для робучих народних мас» [9, 150]. Утім і російське письменство дало приклад спротиву внутрішній колонізації: не даремно ж воно поклато на вівтар жертвовності долі своїх кращих представників. «Історія російської літератури – справжній патерик, збірка мученицьких подвигів та самотнього життя» [6, 373], – стверджував І. Франко, маючи на увазі Олександра Радіщева, Кіндрата Рилєєва, Федора Достоєвського, Миколу Чернишевського, Миколу Успенського та інших авторів – вони зазнали з боку влади утисків і переслідувань, а інколи і цілковитого знищення.

Водночас І. Франко помічає певні «внутрішні» невідповідності, і це похитувало його переконання в існуванні в Росії справжньої опозиції. Йдеться про те, що інтелектуальні завоювання інтелігенції, її демократичні настанови – боротьба «за гуманні, суспільно-політичні ідеали» не йдуть углиб, бо основна маса російського суспільства – селяни і пролетарії залишаються на край низькому культурно-цивілізаційному рівні. Позиція І. Франка – однозначно європейська. У ній переважає думка людини, яка хоча й належить до підкореної нації, проте відчуває свою культурно-цивілізаційну перевагу над зверхниками. Специфіку Росії в її історичній своєрідності, суспільно-політичних протиріччях і духовних прагненнях І. Франко здебільшого розумів як принципово іншу порівняно із Заходом і вважав, що для впровадження в російське суспільство європейських ліберальних цінностей не було підстав. Учений досконало розумів, на чому заснована європейська демократія: великою мірою залежала вона від інтелектуалів, від їхньої здатності почути голос Іншого, тобто самого суспільства, й ідентифікувати себе з рухами протесту, що йдуть знизу, з різних, утім і найнижчих суспільних верств. Але російська суспільність, пасивна й індіферентна, «при обстоюванні своїх людських та горожанських прав» не проявляє такої ініціативи: «вищі» й «нижчі» суспільні сфери не провадять подібної координації. Суспільність у Росії не спромоглася на організацію форм громадського життя, не проявила себе ні «в розумній самоуправі», ні «в мужній постанові», ні «в енергійній та витривалій діяльності» [9, 156]. З імагологічного погляду, російський народ, за І. Франком, Інший щодо європейських народів, у менталітеті яких переважає раціоналізм і цілеспрямована. Російський же народ «великий» не в історично значущих діяннях, а в психологічно-емоційних проявах – «в терпінню, в улєглости, в безоглядному й безтямному самовідреченню, в безмежній незлопам'ятности» [9, 156]. З усіх цих причин засвоєння цінностей європейської демократії та поширення ідей свободи, закону й культури, з якого переважно творився європейський простір, іще довго оминатиме терени Росії – на це профетично вказував геній І. Франка.

Стосовно України, то вболівання І. Франка, що більшість її народу підлягає нищівним імперським тенденціям («дев'ять десятин нашої нації стогне в тім ярмі» [9, 157]), природно, поєднуються із усвідомленням можливості опору. При чому як громадяни імперії, – об'єктивно вважав І. Франко, – українці можуть «брати участь у боротьбі за людське та горожанське відродження Росії» [9, 157]. Однак ученому йшлося

передовсім про національну поставу українців щодо влади, про відстоювання своїх національних інтересів. Опір імперії чинили в Польщі, Фінляндії, Литві, в результаті чого національні домагання були зауважені владою, яка врешті-решт виявила деяку уступливість, «склонність до концесій». Повз увагу І. Франка не пройшов факт, що якраз «найменше такого опору знаходив собі “автократичний доктринаризм” на Україні» [8, 13]. Причину відсутності антиколоніального протистояння він слушно вбачає в системі імперських відносин, коли свідомість колонізованих успадковує структури колоніалізму, зачислюючи себе до метрополітального центру. Самобутні українські проявлення, отже, зрослися з імперськими почуваннями, а то й цілком підпорядкувалися їм. Адже більшість української інтелігенції вважає себе частиною великодержавницької нації, ідентифікується з нею, «дорожить фантомом “великої неподільної Росії” й «ігнорує свій український партикуляризм» [8, 13]. Нерозвиненість національної свідомості або й загалом відсутність її у більшості «підросійської» інтелігенції окреслив І. Франко як суттєву перешкоду в деколонізаційних процесах, яка унеможливило спротив владним структурам і тим самим утруднює всьому українству вихід із колоніальної залежності. Ця проблема не втратила своєї актуальності й сьогодні: як за часів І. Франка, українці не можуть звільнити себе самих з об'ємів імперії.

Зокрема, І. Франко здійснив деконструктивне прочитання колоніального дискурсу, яке, за умовним поділом Марка Павлишина, можна кваліфікувати до другої групи постколоніальних студій. Характеризує її побудова бінарної опозиції «своє/чуже», – цьому особливу увагу і приділив І. Франко, – де «чуже» розглядається як категорія вилучення і, отже, пригноблення, тому підлягає демаскуванню. Письменник указав на текстуальні засоби, які підтримують або підривають відносини між сусідніми культурами, позначеними досвідом домінування та підкорення. Заторкнув також протилежну стратегію (стосовно «підросійських» українців): поширення імперського «ми» на колонізований суб'єкт і позбавлення його будь-якої свідомості, крім імперської [Див.: 3, 533–534].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Грабович Г.* Грані міфічного : образ України в польському й українському романтизмі / Григорій Грабович // До історії української літератури. Дослідження, есеї, полеміка / Григорій Грабович. – К. : Основи, 1997. – С. 170–195.
2. *Гудь Б.* Польсько-український етносоціальний антагонізм на Київщині, Волині і Поділлі ХІХ – початку ХХ століть у дзеркалі української історіографії / Богдан Гуль // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze / pod redakcją Stefana Kozaka.* – Warszawa, 2006. – Т. 21–22. – С. 147–156.
3. *Павлишин М.* Постколоніальна критика і теорія / Марко Павлишин // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. Марії Зубрицької. – Львів : Літопис, 1996. – С. 531–535.
4. *Саїд Е.* Культура й імперіалізм / Едвард Саїд. – К. : Критика, 2007.
5. *Томпсон Е. М.* Трубадури імперії : російська література і колоніалізм / Е. М. Томпсон ; переклад з англ. Марія Корчинська. – К. : Основи, 2006.
6. *Франко І.* Гліб Успенський / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 33 / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1981. – С. 371–374.

7. *Франко І.* Нашим «приятелям» / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 46, кн. 1 / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1985. – С. 438–441.
8. *Франко І.* Одвертий лист до гал[ицької] української молодіжі / Іван Франко // Літературно-науковий вістник (ЛНВ), 1905. – Т. 30, кн. 4. / Іван Франко. – С. 11–19.
9. *Франко І.* Подуви весни в Росії / Іван Франко // ЛНВ. – 1904. – Т. 28, кн. 12. – С. 141–168.
10. *Франко І.* Сучасні польські поети / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 31 / Іван Франко. – К. : Наукова думка. – С. 385–412.
11. *Франко І.* Юзеф Богдан Залеський / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 27 / Іван Франко. – К. : Наукова думка. – С. 23–34.
12. *Ф'ют А.* Зустрічі з Іншим / Александр Ф'ют ; переклав з польської Ярослав Поліщук. – Харків : Акта, 2009.
13. *Beauvois D.* Trójkał ukraiński. Szlachta, carat i lud na Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie. 1793–1914 / Daniel Beauvois. – Lublin, 2005.

*Стаття надійшла до друку 10.09.2012
Прийнята до друку 22.11.2012*

IVAN FRANKO: VIEW OF THE NEIGHBOURS FROM A POST-COLONIAL PERSPECTIVE

Halyna KORBYCH

*Adam Mickiewicz University in Poznań,
Department of Literature Comparatistics and Cultural Studies,
1, Venyavskogo Str., Poznań, 61–712, Poland,
e-mail: h.korbicz@zielman.pl*

Based on Ivan Franko's critical and journalistic articles, his view of Poles and Russians is studied. It is concluded that the writer provides a deconstructive interpretation of the post-colonial discourse, using its chief categories of own/alien, domination/submission as well as resistance and opposition. His attitude is defined as both "autochthonic" and "European" at the same time.

Key words: post-colonial criticism, colonial discourse, empire, domination, nationalism.

ИВАН ФРАНКО: ВЗГЛЯД НА СОСЕДЕЙ С ПОСТКОЛОНИАЛЬНОЙ ПЕРСПЕКТИВЫ

Галина КОРБИЧ

*Университет имени Адама Мицкевича в Познани,
кафедра литературной компаратистики и культуроведения,
ул. Венявского, 1, Познань, 61–712, Польша,
e-mail: h.korbicz@zielman.pl*

На основе литературно-критических и публицистических статей Ивана Франко проанализировано его отношение к полякам и россиянам. Доказано, что писатель осуществил деконструктивное прочтение колониального дискурса в его главных категориях свой/чужой, доминирование/подчинение, сопротивление и оппозиция. Определено позицию писателя, которая была одновременно «автохтонной» и «европейской».

Ключевые слова: постколониальная критика, колониальный дискурс, империя, доминирование, национализм.